

مسلسل: ۱۸۳۲۱

مرداد ۱۴۰۱

بحران اوکراین و اولویت‌یابی حوزه دفاع و امنیت در اروپا

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۳۲۱

کدموضوعی: ۲۶۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بحران اوکراین و اولویت‌یابی حوزه دفاع و امنیت در اروپا

نام دفتر: مطالعات سیاسی

تهیه و تدوین: فرزانه مصطفی جوکار

ناظر علمی: مهدی امیری

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. بحران اوکراین

۲. آلمان

۳. اتحادیه اروپا

۴. دفاع و امنیت

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۵/۱۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	واکنش اروپا به جنگ روسیه و اوکراین
۷	استراتژی اتحادیه اروپا برای نظامی‌گری
۱۰	نقش پیشرو آلمان در جهش اروپا به سمت نظامی‌گری
۱۴	جمع‌بندی
۱۶	منابع و مآخذ

بحران اوکراین و اولویت‌یابی حوزه دفاع و امنیت در اروپا

چکیده

شروع جنگ میان روسیه و اوکراین با تغییر چشم‌انداز امنیتی اروپا، کشورهای این قاره و مجموعه اتحادیه اروپا را بر آن داشت تا مسئله ظرفیت نظامی و دفاع اروپایی را در صدر دستورالعمل‌های سیاسی خود بگنجانند. لذا با گذشت تنها چند روز از جنگ اوکراین، کشورهای اروپایی با تغییر در رویکردهای دفاعی و سیاسی خود از طریق افزایش بودجه دفاعی، ارسال تسلیحات به اوکراین و پایان سیاست بی‌طرفی خود به محیط امنیتی جدید پاسخ دادند. آنها دریافتند که فصل جدیدی از امنیت در اروپا آغاز شده و شرایط جدید نیازمند آن است تا دولت‌های اروپایی نه تنها در لفاظی، بلکه در حوزه سرمایه‌گذاری و مرحله اقدام نیز موضوعات و اولویت‌های نظامی را در دستور کار قرار دهند. در میان کشورهای اروپایی، جمهوری فدرال آلمان در رأس تغییرات بود و به یک‌باره بودجه ۱۰۰ میلیارد یورویی را برای بازسازی نیروهای مسلح خود اختصاص داد. افزایش بودجه نظامی آلمان بدین معناست که اکنون بزرگ‌ترین قدرت اقتصادی اروپا مایل است تا نظامی‌گری را در جعبه ابزار سیاست بین‌المللی خود بگنجانند. تغییر در سیاست امنیتی آلمان به حدی بود که برخی از کارشناسان از آن به‌عنوان «انقلاب» یاد کردند و آن را جهش آلمان از یک «سیاست صلح‌جویی» به سمت یک «سیاست دفاعی فعال» قلمداد کردند. لذا درحالی که

آلمان طی دهه‌های گذشته اهداف خود را با ابزارهای مسالمت‌آمیز با شعار «تغییر از طریق تجارت» دنبال می‌کرد، به نظر می‌رسد اکنون دوباره قصد توسل به نیروی نظامی را دارد. پیش‌بینی می‌شود با توجه به نقش پیش‌روی که آلمان در اتحادیه اروپا دارد، رویکرد این کشور در حوزه نظامی به تدریج به الگویی برای دیگر کشورهای اروپایی تبدیل گردد، اما مسئله حائز اهمیت اینکه بازآفرینی نظامی آلمان به‌عنوان یک بازیگر بین‌المللی در چارچوب اتحادیه اروپا صورت خواهد گرفت. چنانکه هم‌زمان با تصویب متن یک برنامه عملی جهت تقویت سیاست امنیتی و دفاعی مشترک موسوم به «قطب‌نمای استراتژیک»^۱ اتحادیه اروپا تا سال ۲۰۳۰، آلمان پیشنهاد داده که می‌تواند نخستین هسته نظامی نیروی ضربتی مورد نیاز در قطب‌نمای استراتژیک را به مدت یک سال تأمین کند. این مفهوم نشان‌دهنده تمایل کشورهای عضو اتحادیه اروپا برای تقویت تعهدات سیاسی و نظامی خود جهت ایجاد یک دفاع اروپایی است و انتظار می‌رود انگیزه بیشتری به اتحادیه اروپا برای تبدیل به یک بازیگر امنیتی و دفاعی بدهد. بدین ترتیب اتحادیه اروپا به‌طور بالقوه می‌تواند در کنار ناتو به یک بازیگر واقعی دفاعی و امنیتی - ژئوپلیتیکی تبدیل شود و بخشی از امنیت خود را تأمین نماید.

مقدمه

بروز جنگ میان روسیه و اوکراین بسیاری از مفروضات اروپاییان در دوران پس از جنگ سرد مبنی بر دشواری و احتمال پایین وقوع منازعه نظامی میان کشورها را نقض کرد. آنها دریافتند که ترکیبی از اتحادیه اروپا، نهادهای بین‌المللی، توسعه ناتو و وابستگی اقتصادی نمی‌تواند به یک دوره صلح پایدار میان کشورها منجر شود. بحران اوکراین به

اروپاییان اثبات کرد که قدرت سخت هنوز هم در عرصه بین‌المللی دارای اهمیت حیاتی است و اتحادیه اروپا دیگر نمی‌تواند آن‌گونه که خود ادعا می‌کند تنها به‌عنوان یک قدرت هنجاری در عرصه بین‌المللی نقش آفرینی کند. لذا در واکنش به جنگ روسیه و اوکراین، کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا درصدد برآمدند تا رویکرد خود به موضوعات نظامی و دفاعی را تغییر داده و منعطف کنند. آنها دریافتند که فصل جدیدی از امنیت در اروپا آغاز شده و شرایط جدید نیازمند آن است تا دولت‌های اروپایی نه تنها در لفاظی، بلکه در حوزه سرمایه‌گذاری و مرحله اقدام نیز موضوعات و اولویت‌های نظامی را در دستور کار قرار دهند. لذا برخلاف اصل ادعایی بنیانگذار اتحادیه اروپا مبنی بر ترویج صلح، این سازمان و کشورهای عضو آن در حال ترسیم دوره‌ای برای معرفی خود به‌عنوان یک قدرت نظامی در عرصه جهانی هستند. جنگ در اوکراین شکنندگی دفاع اروپایی را برجسته و توسعه نظامی‌سازی را در اروپا تقویت کرد. اگرچه این مسیر طولانی است، اما روندی است که به‌نحوی شتابان آغاز شده است.

واکنش اروپا به جنگ روسیه و اوکراین

با وقوع جنگ میان روسیه و اوکراین، امنیت اروپا طی مدت‌زمان کوتاهی با تغییرات بنیادی مواجه شد. تنها پس از گذشت هفت روز از شروع جنگ اوکراین، جهت‌گیری ملی و بنیان دستورکارهای سیاسی کشورها و نهادهای اروپایی به لرزه افتاد.

اول و شاید مهم‌تر از همه، جمهوری فدرال آلمان به‌عنوان اولین قدرت اقتصادی اتحادیه اروپا و کشوری صادرات‌محور به یکباره اعلام کرد که در سال ۲۰۲۲ یک صندوق ویژه دفاعی ۱۰۰ میلیارد یورویی برای بازسازی و تقویت نیروهای مسلح خود موسوم به

بوندسور ایجاد خواهد کرد. دولت آلمان تصمیم گرفت قانون اساسی کشور را برای ایجاد این صندوق و مستثنا کردن آن از محدودیت‌های بدهی کشور که محدودیت‌هایی مالی به دنبال دارد، تغییر دهد. بدین ترتیب، آلمان متعهد شده که تا سال ۲۰۲۴ هزینه‌های دفاعی خود را به هدف ۲ درصد ناتو برساند؛ رقمی تقریباً دوبرابر بودجه نظامی کشور در سال ۲۰۲۱. طبق اعلام اولاف شولتس صدراعظم فدرال، اکنون آلمان بسیار فراتر از هدف تعیین شده توسط ناتو برای اعضا هزینه می‌کند و این امر را هر ساله ادامه خواهد داد.^۱ ضمن اینکه دولت ائتلافی جدید، سنت آلمانی مبنی بر عدم فروش اسلحه به یک کشور در حال جنگ را شکست و شروع به ارسال تسلیحات به اوکراین کرد. نکته قابل توجه اینکه حدود ۷۸ درصد از آلمان‌ها هم تحت تأثیر تحولات جدید در اروپا تصمیم دولت برای افزایش هزینه‌های نظامی را تأیید کردند.^۲ درحالی که پیش از این، افکار عمومی آلمان غالباً نگاه مثبتی به افزایش بودجه نظامی و نظامی‌گری دولت نداشت.

دوم، شروع جنگ میان روسیه و اوکراین نقطه پایانی بر سیاست بی‌طرفی دو کشور سوئد و فنلاند بود. این دو کشور با ارسال کمک‌های نظامی به اوکراین و درخواست برای پیوستن به اتحاد نظامی ناتو عملاً سیاست بی‌طرفی چندین ساله خود را کنار گذاشتند.^۳ ضمن اینکه فنلاند اعلام کرد در بودجه دوم دولت برای سال ۲۰۲۲ حدود ۶۶۹/۴ میلیون یورو (۷۰۶/۷ میلیون دلار) به‌عنوان بودجه اضافی به ارتش کشور اختصاص خواهد داد

1. Juan Chingo (2022). "Germany: Between Militarism and Preserving Social Peace". <https://www.leftvoice.org/germany-between-militarism-and-preserving-social-peace/>

2. Ed Arnold (2022). "An Unprecedented Week for European Security". RUSI: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/unprecedented-week-european-security>

3. Sławomir Sierakowski (2022). "What the Militarization of Germany Means for Europe". German Council on Foreign Relations (DGAP): <https://dgap.org/en/research/publications/what-militarization-germany-means-europe>

که از این میزان ۱۷۶ میلیون یورو برای هزینه‌های عملیاتی و ۴۹۰ میلیون یورو جهت خرید تجهیزات دفاعی در نظر گرفته شده است. دولت فنلاند قرار است حدود ۱/۷ میلیارد یورو بابت تجهیزات نظامی در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۷ هزینه کند.^۱

سوم، اتحادیه اروپا اعلام کرد که برای اولین بار از طریق «تأسیسات صلح اروپایی»^۲ کمک‌های مالی و تسلیحات مرگبار به اوکراین ارسال خواهد کرد. بدین ترتیب اتحادیه اروپا دو بسته پشتیبانی نظامی ۵۰۰ میلیون یورویی را طی دو مرحله برای تأمین اعتبار و هماهنگی کمک‌های نظامی اتحادیه اروپا و تحویل تجهیزات نظامی به اوکراین تأمین کرد.^۳ خانم «اوسولا فون درلاین» رئیس کمیسیون اروپا این اقدام را به‌عنوان «لحظه تاریخی» توصیف نمود.

«والدیس دومبروفسکی»^۴ معاون اجرایی کمیسیون اتحادیه اروپا در امور اقتصادی طی سخنان خود در پارلمان اروپا، جنگ روسیه و اوکراین را نشانه‌ای دال بر نیاز به اتحادیه‌ای قوی‌تر و توانمندتر در زمینه امنیت و دفاع دانست و خواستار افزایش سرمایه‌گذاری بیشتر و هماهنگ‌تر در حوزه دفاع اروپایی شد.^۵ در همین بستر، امانوئل مکرون رئیس‌جمهور فرانسه با بیان اینکه اکنون این کشور وارد یک «اقتصاد جنگی» شده، خواهان افزایش بودجه نظامی کشور در وضعیت ژئوپلیتیکی جدید شد. به اعتقاد

1. <https://www.irna.ir/news>

2. European Peace Facility (EPF)

3. European Parliament (2022). "Russia's war on Ukraine: The EU's financing of military assistance to Ukraine".

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EPRS_ATA\(2022\)729301_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EPRS_ATA(2022)729301_EN.pdf)

4. Valdis Dombrovskis

5. European Union External Action (eeas) (2022). "EU's Foreign, Security and Defence Policy after the Russian invasion of Ukraine: Speech by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the EP plenary".

<https://b2n.ir/g03485>

مکرون اروپا جهت اجتناب از تکیه بر دیگر تأمین‌کنندگان برای تجهیزات مورد نیاز خود، به «صنعت دفاعی بسیار بزرگ‌تر» نیاز دارد.^۱

لذا اقدامات اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن به ارسال تسلیحات و کمک‌های مالی محدود نشد، بلکه آنها درصدد تقویت توان نظامی خود در بُعد ملی و فراملی برآمدند. درواقع، جنگ اوکراین به تجدیدنظر سریع کشورهای اروپایی پیرامون استراتژی‌های دفاعی منجر شد و آنها را به سمت وعده افزایش بودجه نظامی سوق داد. طبق گفته «اورسولا فون درلاین» رئیس کمیسیون اروپا، این جنگ باعث شد تا اعضای اتحادیه اروپا ۲۰۰ میلیارد یورو اضافی برای هزینه‌های نظامی در سال‌های آینده اختصاص دهند. اسپانیا از افزایش بودجه بخش دفاعی و نظامی کشور از یک درصد تولید ناخالص داخلی فعلی به ۲ درصد تا سال ۲۰۳۰ میلادی (تقریباً بیش از ۱۲۰۰۰۰ میلیون یورو) و هلند از افزایش بودجه نظامی این کشور در قالب یک برنامه برای تأمین میزان سهم استاندارد اعضای ناتو (درحال حاضر ۱/۴ درصد بودجه هلند متعلق به هزینه‌های نظامی است) خبر دادند.^۲ استونی هم اعلام کرد که بودجه نظامی سال آینده خود را از ۲/۳ درصد از تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۲ به ۲/۵ درصد در سال ۲۰۲۳ افزایش خواهد داد. دیگر کشورهای اروپایی مانند بلژیک، ایتالیا، لهستان، لتونی، لیتوانی، نروژ و سوئد هم بر افزایش بودجه دفاعی خود تأکید کردند.

بوریس جانسون نخست‌وزیر مستعفی انگلیس با اشاره به ظهور جهانی خطرناک‌تر و رقابتی‌تر، اعلام کرد که کشورش تا پایان دهه جاری هزینه‌های دفاعی خود را به میزان ۲/۵

1. EUOBSERVER (2022). "Macron calls for French budget to boost 'war economy'". <https://euobserver.com/tickers/155197>

2. Irna: <https://b2n.ir/k80660>

درصد از تولید ناخالص داخلی افزایش می‌دهد.^۱ در واقع، جنگ اوکراین اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی را واداشت تا در بحبوحه مشکلات اقتصادی ناشی از ویروس کرونا و علی‌رغم افزایش تورم و مشکلات فزاینده در حوزه تأمین انرژی، هزینه‌های نظامی و دفاعی خود را افزایش دهند.

استراتژی اتحادیه اروپا برای نظامی‌گری

بحران اوکراین اساساً چشم‌انداز امنیتی اروپا را از نظر نظم ژئوپلیتیکی و پویایی همکاری‌های امنیتی تغییر داده^۲ به نحوی که «جوزپ بورل» نماینده عالی اتحادیه اروپا در سیاست خارجی و امور امنیتی صراحتاً اذعان کرد که «اروپا در خطر است».^۳ در حقیقت بحران اوکراین نقاط ضعف اتحادیه اروپا از جمله: عدم انعطاف‌پذیری، فقدان وحدت و سیاست امنیتی ضعیف را برجسته کرد. به اعتقاد برخی کارشناسان به نظر می‌رسد که اگر اتحادیه اروپا بخواهد در محیطی که با افزایش پویایی‌های ژئوپلیتیک - میان رقبای استراتژیک و شرکای استراتژیک - همراه است زنده بماند، نیازمند اصلاحات در سیاست‌های مختلف از جمله دفاعی و نظامی است.^۴

اکنون بار دیگر، وقوع جنگ میان روسیه و اوکراین مسئله ظرفیت نظامی اروپا و دفاع اروپایی را در صدر دستورالعمل سیاسی اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن قرار داده

1. Muvija M and Sachin Ravikumar (2022). "Britain to Boost Defence Spending to 2.5% of GDP by end of decade". Reuters: <https://b2n.ir/m82457>
2. Jeff Rathke (2022). "The End of Europe as We Know It?". American Institute for Contemporary German Studies (AICGS): <https://www.aicgs.org/2022/02/the-end-of-europe-as-we-know-it/>
3. Josep Borrell (2022). Twitter: <https://twitter.com/josepborrell/status/1506036147151159299?lang=en>
4. Nicoletta Pirozzi (2022). "A flexible and united Europe is a strong Europe". International Politics and Society (IPS): <https://www.ips-journal.eu/topics/foreign-and-security-policy/a-flexible-and-united-europe-is-a-strong-europe-6042>

است.^۱ ایده دفاع مشترک اروپایی تازگی ندارد و اتحادیه اروپا از زمان انعقاد پیمان لیسبون در سال ۲۰۰۹ مسیری نظامی را دنبال کرده تا بدین ترتیب زیربنایی قانونی برای ایجاد یک سیاست امنیتی و دفاعی مشترک فراهم آورد.^۲ تاکنون ایده دفاع مشترک اروپایی به دلیل منافع و برداشت‌های مختلف کشورهای عضو اتحادیه درباره تهدیدها، با چالش‌های زیادی روبه‌رو بوده و تحقق نیافته است. ضمن اینکه، نیاز به افزایش بودجه نظامی یک جاه‌طلبی سیاسی شناخته شده در اروپاست که از زمان الحاق کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴ دولت‌های عضو اتحادیه اروپا و ناتو طی روندی آهسته در مسیر آن حرکت کرده‌اند،^۳ اما وقوع بحران اوکراین به تشدید روند نظامی‌گری اروپا منجر شده است.

در این بستر، توافق رهبران اروپایی در ماه مارس ۲۰۲۲ درباره متن یک برنامه عملی جهت تقویت سیاست امنیتی و دفاعی مشترک موسوم به «قطب‌نمای استراتژیک»^۴ تا سال ۲۰۳۰ نشان‌دهنده تمایل کشورهای عضو اتحادیه اروپا برای تقویت تعهدات سیاسی و نظامی خود جهت ایجاد یک دفاع اروپایی است. سند مذکور نتیجه یک روند تقریباً دوساله مذاکره و بررسی است و با وقوع بحران اوکراین، روند آن تشدید شد. طبق این سند محیط امنیتی «خصمانه‌تر» اروپا را ملزم می‌کند تا با یک جهش بزرگ، ظرفیت و تمایل خود برای عمل، تقویت مقاومت و سرمایه‌گذاری بیشتر و بهتر در توانمندی‌های نظامی را

1. Ingeborg Eliassen (2022). "Europe's growing military power —Your questions answered". Investigate Europe: <https://www.investigate-europe.eu/en/2022/military-power-eu-your-questions-answered/>

2. Transnational Institute (2022). "Fanning the Flames: How the European Union is fuelling a new arms race". Tni: <https://www.tni.org/en/publication/fanning-the-flames>

3. Daniel Fiott (2022). "The Fog of War: Russia's War on Ukraine, European Defence Spending and Military Capabilities". Intereconomics: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-fog-of-war-russia-s-war-on-ukraine-european-defence-spending-and-military-capabilities.html>

4. Strategic Compass

افزایش دهد.^۱ هدف قطب‌نمای استراتژیک توانمندی اتحادیه اروپا در محافظت از شهروندان خود، واکنش سریع در برابر بحران‌ها و تعمیق مشارکت با شرکای همفکر مانند سازمان ملل و ناتو است.^۲ به‌عنوان بخشی از این سیاست، اتحادیه اروپا نیرویی متشکل از ۵ هزار سرباز ایجاد خواهد کرد که یک بازسازی اساسی در واحدهای ضربتی اتحادیه اروپا محسوب می‌شود. نیروهای واکنش سریع قرار است تا سال ۲۰۲۵ عملیاتی شوند.

به اعتقاد «ادگارس رینکوویچ» وزیر خارجه لتونی این اقدام به اتحادیه اروپا «جعبه ابزار لازم» را می‌دهد تا در کنار ناتو به یک «بازیگر واقعی دفاعی و امنیتی - ژئوپلیتیکی» تبدیل شود. انتظار می‌رود قطب‌نمای استراتژیک که با هدف ارائه دیدگاه مشترک در مورد تهدیدهای امنیتی و چالش‌های پیش روی اتحادیه اروپا تهیه شده، انگیزه بیشتری به اتحادیه اروپا برای تبدیل شدن به یک بازیگر امنیتی و دفاعی بدهد.^۳ این استراتژی قادر است که به میزان قابل توجهی روند نظامی‌سازی اتحادیه اروپا را تسریع نماید.

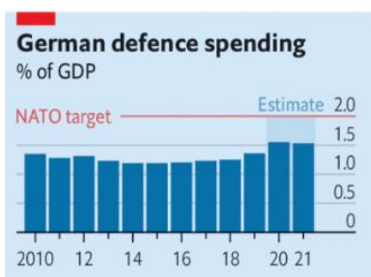
1. Ingeborg Eliassen (2022). "Europe's growing military power —Your questions answered". Investigate Europe: <https://www.investigate-europe.eu/en/2022/military-power-eu-your-questions-answered/>

2. European parliament (2022). "Outlook for the European Council meeting of 24-25 March 2022". [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EPRS_BRI\(2022\)699500_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EPRS_BRI(2022)699500_EN.pdf)

3. European parliament (2022). "Outlook for the European Council meeting of 24-25 March 2022". [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EPRS_BRI\(2022\)699500_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EPRS_BRI(2022)699500_EN.pdf)

نقش پیشرو آلمان در جهش اروپا به سمت نظامی‌گری

سابقه نظامی آلمان طی دو جنگ جهانی به‌عنوان یک حافظه تاریخی، مانع از حرکت دولت‌های فدرال به سمت نظامی‌گری طی سال‌های پس از پایان جنگ سرد شده است. اگرچه از سال ۲۰۱۴ ضرورت تقویت بوندس‌ور (نیروهای مسلح) کم‌وبیش مورد توجه مقامات و سیاستمداران آلمانی قرار گرفته، اما دولت ائتلافی سابق به صدراعظمی خانم

آنگلا مرکل از اتحادیه دمکرات مسیحی تمایلی به افزایش هزینه‌های نظامی و دفاعی نداشت و از سال ۲۰۱۷ تا پایان دوران زمامداری وی - آخرین دوره صدارت مرکل - پویایی بخش دفاعی آلمان کاهش یافت و کسری‌های عمیقی در بخش

دفاعی و سیاستگذاری به‌وجود آمد.^۱ حتی این مسئله به یکی از وجوه اختلاف آلمان و آمریکا در دوران ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ تبدیل شده بود. ترامپ همواره با انتقاد از سهم آلمان در بودجه ناتو، خواهان افزایش سهم این کشور تا ۲ درصد از تولید ناخالص داخلی طبق استانداردهای ناتو بود که البته آلمان از این کار امتناع می‌کرد.

با شروع جنگ روسیه و اوکراین، انتقادات به ضعف نظامی بوندس‌ور در بین مقامات و سیاستمداران آلمانی افزایش یافت. فرمانده ارتش آلمان در اولین واکنش خود به جنگ اوکراین طی پیامی شخصی اذعان داشت که نیروهای وی «کم‌وبیش برهنه» هستند.^۲

1. Claudia Major and Christian Mölling (2021). "Germany and Defense". German Council on Foreign Relations (DGAP):

<https://dgap.org/en/research/publications/germany-and-defense>

2. Henning Hoff (2022). "A Revolution in German Security Policy". Internationale Politik Quarterly (IPQ): <https://ip-quarterly.com/en/revolution-german-security-policy>

خانم «آنه‌گرت کرمپ کارن باوئر» وزیر دفاع سابق فدرال (تا سال ۲۰۲۱) هم طی یک پست توئیتری نوشت: «من از خودمان به‌خاطر شکست تاریخی‌مان عصبانی هستم. بعد از گرجستان، کریمه و دونباس، ما چیزی را آماده نکرده‌ایم که واقعاً پوتین را بازدارد. ما درس اشمیت و کوهل را فراموش کرده‌ایم که مذاکره همیشه در مرحله اول انجام می‌شود، اما باید به‌لحاظ نظامی به‌اندازه کافی قوی باشیم تا عدم مذاکره گزینه‌ای برای طرف مقابل نباشد».^۱

انتقادات درحالی صورت می‌گیرد که هزینه‌های دفاعی دولت فدرال حتی در انتخابات پارلمانی پاییز ۲۰۲۱ مسئله مورد توجهی نبود.^۲ اما اکنون وقوع جنگی در همسایگی اروپا، به نگرانی آلمان‌ها و ضرورت تغییر رویکرد آنان نسبت به موضوعات نظامی و دفاعی منجر شده است. اولاف شولتس صدراعظم فدرال از حزب سوسیال دموکرات طی سخنرانی خود در بوندستاگ (مجلس فدرال) اعلام کرد که «با حمله (روسیه) به اوکراین، ما در دوره جدیدی هستیم... این واقعیت جدید به یک پاسخ شفاف نیاز دارد».^۳ خانم «آنالنا بربوک» وزیر خارجه دولت فدرال از حزب سبزها هم گفت: «قوانینی که ما برای خود تعیین کرده‌ایم نباید ما را از مسئولیت‌مان دور کند. زمانی که

-
1. Jeff Rathke (2022). "The End of Europe as We Know It?". American Institute for Contemporary German Studies (AICGS): <https://www.aicgs.org/2022/02/the-end-of-europe-as-we-know-it/>
 2. Rob Schmitz (2022). "Germany is building what's expected to become Europe's largest military". Npr: <https://www.npr.org/2022/03/17/1087137501/germany-is-building-whats-expected-to-become-europe-s-largest-military>
 3. Jorge Valero and Jana Randow (2022). "Russian Invasion Pushes Europe Into New Era of Big Spending". Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-01/russian-invasion-pushes-europe-into-new-era-of-big-spending>

جهان ما متفاوت است، سیاست ما نیز باید (متفاوت) باشد.^۱ در نهایت تغییر معماری امنیتی اروپا سبب شد که هریک از احزاب حاضر در دولت ائتلافی آلمان مواضع ایدئولوژیک خود را درباره هزینه‌های نظامی کنار بگذارند و یکصدا از افزایش بودجه نیروهای مسلح حمایت کنند.^۲

بر همین اساس «شورای روابط خارجی آلمان»^۳ طی انتشار یادداشتی صراحتاً اعلام کرد که دوران صلح‌جویی، انفعال و سیاست نگاه به شرق حامی روسیه در آلمان به پایان رسیده و این تحول را یک چرخش کامل و حتی «چرخش هویتی» در سیاست‌های دولت فدرال دانست. امروز آلمان یکی از تأمین‌کنندگان اصلی تسلیحات اوکراین محسوب می‌شود که طی گذشت چند ماه از جنگ روسیه و اوکراین حجم قابل توجهی از تسلیحات را به این کشور صادر کرده است.^۴

این تغییر اساسی در رویکرد نظامی آلمان که برخی کارشناسان از آن به‌عنوان «انقلاب» یاد می‌کنند،^۵ نشان‌دهنده ترتیب‌بندی دوباره معماری امنیتی جهان و جهش آلمان به سمت یک «سیاست دفاعی فعال» است.^۶ افزایش بودجه نظامی آلمان بدین

1. Henning Hoff (2022). "A Revolution in German Security Policy".

INTERNATIONALE POLITIK QUARTERLY (IPQ): <https://ip-quarterly.com/en/revolution-german-security-policy>

2. Rosa Balfour (2022). "What Russia's War in Ukraine Means for Europe". Carnegie Europe: <https://b2n.ir/f89851>

3. German Council on Foreign Relations (DGAP)

4. Sławomir Sierakowski (2022). "What the Militarization of Germany Means for Europe". German Council on Foreign Relations (DGAP):

<https://dgap.org/en/research/publications/what-militarization-germany-means-europe>

5. Henning Hoff (2022). "A Revolution in German Security Policy".

INTERNATIONALE POLITIK QUARTERLY (IPQ): <https://ip-quarterly.com/en/revolution-german-security-policy>

6. Sławomir Sierakowski (2022). "What the Militarization of Germany Means for Europe". German Council on Foreign Relations (DGAP):

معناست که اکنون بزرگ‌ترین قدرت اقتصادی اروپا مایل است تا نظامی‌گری را در جعبه ابزار سیاست بین‌المللی خود بگنجانند.^۱ این سومین بار در قرن گذشته است که کشور آلمان مجدداً در مسیر نظامی شدن حرکت می‌کند. تسلیح مجدد آلمان رویداد ژئوپلیتیکی مهمی است که نشان از تمایل و عزم جمهوری فدرال آلمان برای بازگشت به مرکز امنیت اروپا به‌عنوان یک ابرقدرت دارد.^۲ لذا درحالی که آلمان طی دهه‌های گذشته اهداف خود را با شعار «تغییر از طریق تجارت»^۳ دنبال می‌کرد، به‌نظر می‌رسد اکنون دوباره قصد توسل به نیروی نظامی را دارد. این همان «نقطه عطف تاریخی» است که بوندستاگ (مجلس فدرال) و رسانه‌های آلمانی با شور و شوق از آن سخن می‌گویند.^۴

مسئله مهم و قابل توجه اینکه درنهایت بازآفرینی نظامی آلمان به‌عنوان یک بازیگر بین‌المللی در چارچوب اتحادیه اروپا لنگر خواهد انداخت. تغییر جمهوری فدرال آلمان می‌تواند درون ایده «خودمختاری استراتژیک» اتحادیه اروپا یا حتی در چارچوب ناتو قرار گیرد و انرژی جدید به متحدان خود بخشد. صدراعظم دولت فدرال این مسئله را با تقویت خودمختاری اروپایی در ارتباط می‌داند و در این بستر معتقد است که نسل بعدی هواپیماها و تانک‌های جنگنده باید در چارچوب اروپایی و به‌ویژه در همکاری با فرانسه توسعه یابد. آلمان پیشنهاد داده که می‌تواند نخستین هسته نظامی نیروی ضربتی مورد

<https://dgap.org/en/research/publications/what-militarization-germany-means-europe>

1. Henning Hoff (2022). "A Revolution in German Security Policy".

INTERNATIONALE POLITIK QUARTERLY (IPQ): <https://ip-quarterly.com/en/revolution-german-security-policy>

2. Juan Chingo (2022). "Germany: Between Militarism and Preserving Social Peace". <https://www.leftvoice.org/germany-between-militarism-and-preserving-social-peace/>

3. Wandel durch Handel

4. Axel Ruppert (2022). "A Strategic Compass Leading Where?". Rosa-Luxemburg-Stiftung: <https://www.rosalux.eu/en/article/2099.a-strategic-compass-leading-where.html>

نیاز در قطب‌نمای استراتژیک اتحادیه اروپا را به مدت یک‌سال تأمین کند. در واقع به تعبیر کنایه‌آمیز برخی کارشناسان، به‌نظر می‌رسد آلمان در حال تبدیل شدن از یک «کودک مشکل‌ساز» به یک «متحد الگو» است.^۱

نکته مهم در این میان آنکه حرکت آلمان به‌عنوان یکی از دو قدرت اصلی اتحادیه اروپا که همواره در برابر افزایش بودجه نظامی مقاومت کرده، می‌تواند به تغییراتی مشابه در سیاست‌های بسیاری از کشورهای اروپایی مانند ایتالیا، اسلوواکی و دیگر کشورهای سنتی طرفدار روسیه و سایر مناطق جهان منجر شود. ضمن اینکه در نهایت پس از تغییر و حرکت سیاست خارجی آمریکا به سمت شرق، سرانجام آلمان می‌تواند بخش قابل توجهی از خلأ موجود برای تعهد به دفاع اروپایی را پر کند.^۲

جمع‌بندی

اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی مدت‌هاست که به ضعف نظامی خود آگاه هستند و در زمان‌های مختلف سعی در جبران این ضعف داشته‌اند. با این حال، بحران اوکراین و پیامدهای چندمنظوره آن برای معماری امنیتی اروپا، کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا را به‌سمت تغییر در رویکرد نظامی و تقویت حوزه دفاعی خود سوق داد. وقتی درک مشترکی از تهدید وجود دارد، مفهوم دفاع اروپا مشخص و مؤثر می‌شود و به‌نظر می‌رسد اکنون اروپا به درکی مشترک از تهدید رسیده و درصدد تقویت توان نظامی خود برآمده است.

1. Henning Hoff (2022). " A Revolution in German Security Policy".

INTERNATIONALE POLITIK QUARTERLY (IPQ): <https://ip-quarterly.com/en/revolution-german-security-policy>

2. Sławomir Sierakowski (2022). "What the Militarization of Germany Means for Europe". German Council on Foreign Relations (DGAP):

<https://dgap.org/en/research/publications/what-militarization-germany-means-europe>

در این بین به نظر می‌رسد جمهوری فدرال آلمان بیش از دیگر کشورهای اروپایی برای تغییر رویکرد نظامی محافظه‌کارانه دو دهه اخیر خود خیز برداشته و درصدد است تا نقش نظامی فعال‌تری در عرصه بین‌المللی ایفا کند. امروزه جمهوری فدرال آلمان جهان را ناپایدار و غیرقابل پیش‌بینی می‌داند که ضرورت وجود ارتشی توانمند را به تصویر می‌کشد. لذا تصمیم آلمان برای افزایش بودجه نظامی خود، به‌طور بالقوه در حال تغییر بازی برای توسعه توانایی‌های همکاری نظامی اروپا خواهد بود و راه را برای تهیه و برنامه‌ریزی دفاع مشترک در اتحادیه اروپا باز می‌کند. در واقع آلمان قادر است تا تعادل نظامی اروپا را به‌طرز چشمگیری تغییر دهد.

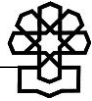
مجموعه تحولات ماه‌های اخیر مؤید آن است که اروپا در حال ورود به دوره‌ای از رقابت استراتژیک است و همین مسئله ضرورت نقش‌آفرینی اتحادیه اروپا به‌عنوان بازیگری نظامی را منعکس می‌سازد. این مسیری طولانی برای کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپایی است و تا رسیدن به نتیجه مطلوب زمانبر خواهد بود، اما به‌طور مسلم روند نظامی شدن اروپا تحت تأثیر بحران اوکراین به میزان چشمگیری تسریع شده است. در این میان، چگونگی پایان جنگ روسیه و اوکراین پیامدهای عمیقی برای اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی خواهد داشت و هنوز عدم قطعیت‌های زیادی در این فرایند وجود دارد، اما مسلم است که اروپا دیگر نمی‌تواند به حاشیه امن خود بازگردد و به همین دلیل اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی درصدد ایجاد بازدارندگی و تضمین توانایی کشورهای عضو اتحادیه اروپا هستند.

با توجه به تغییراتی که در عرصه نظم امنیتی بین‌المللی صورت گرفته و ترتیبات و تحولاتی که به افزایش توجه کشورها به موضوعات نظامی و دفاعی منجر شده، طبیعی است که جمهوری اسلامی ایران نیز باید بی‌اعتنا به فشارها و تبلیغات روانی دشمنان

همچنان تقویت قوای نظامی خود را به‌عنوان یک اولویت سطح بالا پیگیری نماید. بسیاری از کارشناسان بر این اعتقادند که جنگ اوکراین از این حیث که به بازپیدایش و تقویت روندهای نظامی و دفاعی در جهان منجر شده است، نقطه عطفی در نظام بین‌الملل به حساب خواهد آمد. جهان از این پس شاهد تلاش بیشتر دولت‌ها برای تقویت بنیه دفاعی و نظامی خود خواهد بود. چنین روندی ایجاب می‌کند که جمهوری اسلامی ایران نیز برنامه‌های دفاعی و نظامی خود را متناسب با تحولات نوین بین‌المللی که بر خود اتکایی هرچه بیشتر دولت‌ها در این حوزه دلالت دارد پیگیری نماید. ضرورت تقویت بنیه دفاعی کشور در شرایط امنیت‌مدار شدن روندهای بین‌المللی ایجاب می‌کند که تخصیص اعتبارات مورد نیاز در این حوزه به‌طور خاص مورد توجه مجلس و دولت باشد و رویکرد صحیح کاستن از هزینه‌های کشور در شرایط تحریمی و در مقطع جراحی اقتصادی کشور، به تضعیف بخش حیاتی دفاع و امنیت نظام منجر نشود.

منابع و مآخذ

1. Axel Ruppert (2022). "A Strategic Compass Leading Where?". Rosa-Luxemburg-Stiftung: <https://www.rosalux.eu/en/article/2099.a-strategic-compass-leading-where.html>
2. Claudia Major and Christian Mölling (2021). "Germany and Defense". German Council on Foreign Relations (DGAP): <https://dgap.org/en/research/publications/germany-and-defense>
3. Ed Arnold (2022). "An Unprecedented Week for European Security". RUSI: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/unprecedented-week-european-security>
4. EUOBSERVER (2022). "Macron calls for French budget to boost 'war economy'". <https://euobserver.com/tickers/155197>
5. Daniel Fiott (2022). "The Fog of War: Russia's War on Ukraine, European Defence Spending and Military Capabilities". Intereconomics:

<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-fog-of-war-russia-s-war-on-ukraine-european-defence-spending-and-military-capabilities.html>

6. European parliament (2022). "Outlook for the European Council meeting of 24-25 March 2022".
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EP_RS_BRI\(2022\)699500_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/699500/EP_RS_BRI(2022)699500_EN.pdf)
7. European Parliament (2022). " Russia's war on Ukraine: The EU's financing of military assistance to Ukraine".
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EP_PRS_ATA\(2022\)729301_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729301/EP_PRS_ATA(2022)729301_EN.pdf)
8. Henning Hoff (2022). " A Revolution in German Security Policy". International Politik Quarterly (IPQ):
9. Ingeborg Eliassen (2022). " Europe's growing military power —Your questions answered". Investigate Europe: <https://www.investigate-europe.eu/en/2022/military-power-eu-your-questions-answered/>
10. Irna: <https://b2n.ir/k80660>
11. Juan Chingo (2022). "Germany: Between Militarism and Preserving Social Peace". <https://www.leftvoice.org/germany-between-militarism-and-preserving-social-peace/>
12. Jorge Valero and Jana Randow (2022). "Russian Invasion Pushes Europe Into New Era of Big Spending". Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-01/russian-invasion-pushes-europe-into-new-era-of-big-spending>
13. Josep Borrell (2022). Twitter: <https://twitter.com/josepborrell/status/1506036147151159299?lang=en>
14. Jeff Rathke (2022). " The End of Europe as We Know It?". American Institute for Contemporary German Studies (AICGS): <https://www.aicgs.org/2022/02/the-end-of-europe-as-we-know-it/>
15. Muvija M and Sachin Ravikumar (2022). "Britain to boost defence spending to 2.5% of GDP by end of decade". Reuters: <https://b2n.ir/m82457>
16. Nicoletta Pirozzi (2022). "A flexible and united Europe is a strong Europe". International Politics and Society (IPS): <https://www.ips-journal.eu/topics/foreign-and-security-policy/a-flexible-and-united-europe-is-a-strong-europe-6042>
17. Patricia Cohen (2022). " The War Is Reshaping How Europe Spends".

New York Times:

<https://www.nytimes.com/2022/03/29/business/economy/european-union-military-spending.html>

18. Rosa Balfour (2022). "What Russia's War in Ukraine Means for Europe". Carnegie Europe: <https://b2n.ir/f89851>
19. Rob Schmitz (2022). "Germany is building what's expected to become Europe's largest military". Npr: <https://www.npr.org/2022/03/17/1087137501/germany-is-building-whats-expected-to-become-europe-s-largest-military>
20. Sławomir Sierakowski (2022). "What the Militarization of Germany Means for Europe". German Council on Foreign Relations (DGAP): <https://dgap.org/en/research/publications/what-militarization-germany-means-europe>
21. Transnational Institute (2022). "Fanning the Flames: How the European Union is fuelling a new arms race". Tni: <https://www.tni.org/en/publication/fanning-the-flames>
22. European Union External Action (eeas) (2022). "EU's Foreign, Security and Defence Policy after the Russian invasion of Ukraine: Speech by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the EP plenary". <https://b2n.ir/g03485>

